

© Johan Dockx

“Dat we allemaal Cyriel Buysse kennen, maar niet zijn nicht, is absurd”

Virginie Lovelings roman *Een revolverschot* is een mokerslag, vindt **Charlotte De Bruyne**. Ze is er zo van onder de indruk, dat ze er een filmscenario van wil maken.

“ ‘Komt,’ sprak hij, met hoofse zwier tussen de twee juffrouwen tredend, en hij bood hun, bijna gelijktijdig, elk een arm aan.” Zo begint *Een revolverschot*, geschreven in 1911.

Virginie Loveling had toen al een indrukwekkende literaire carrière achter zich, werd geëerd in haar stad – onze stad, Gent. Ze was, kortom, uitgegroeid tot een succesvolle vrouw in een mannenwereld.

Dat heeft niets met toeval te maken, of met een bemoedigende tijdgeest. Al die tijd baande ze zich doelbewust een weg door de literaire salons, streng gekleed, met een pince-nez op haar neus, en eiste haar plek op. Ze was iemand met extreem veel discipline en een grote werkhethiek. Virginie Loveling was hard voor de mensen rondom haar, maar nog strenger voor zichzelf.

Dat is geen toeval. Virginie groeit op in het landelijke Nevele in een gezin van vijf, en van kinds af aan staat haar leven in het teken van het geschreven woord. Zij en haar zussen worden door hun moeder intellectueel getraind – gedrild, eigenlijk: dagelijks schrijven, dagelijks lezen, dagelijks meerdere talen oefenen. Een routine die Virginie voor de rest van haar dagen zal aanhouden.

Virginie en haar zus Rosalie zijn tien en twaalf jaar oud als hun vader

zich verhangt aan een boom in de achtertuin. Het verlies heeft een grote impact op het gezin: zelfdoding geldt in die tijd als een zonde, ze verhuizen naar Gent om de schande te ontlopen. Ze trekken in bij een familievriend in een huis dat literatuur ademt: er wordt geschreven, denkers en schrijvers komen er geregeld samen. De twee meisjes vinden er als vanzelfsprekend hun plek en worden er au sérieux genomen. De zussen herleven, als auteur. Door het contact met intellectuelen die er een uitgesproken liberaal en antiklerikaal gedachtegoed op nahouden, worden ze politiek geëngageerd: ze worden fervente voorvechters van de antikatholieke beweging.

Ook al zullen Virginie en Rosalie nauwelijks expliciet over het overlijden van hun vader schrijven, sinds die beslissende dag, 21 juli 1846, neemt de dood in élk werk van de zussen een bijzondere plek in. Zij aan zij schrijven Virginie en Rosalie jarenlang gedichten, novellen, essays. Ze worden door collega-auteurs gevierd om “hun mannelijke moed”, aldus Ludo Stynen in *Rosalie en Virginie. Leven en werk van de gezusters Loveling*.

WERKIJVER

Maar Rosalie sterft, amper 41 jaar oud, vermoedelijk aan een trombose die het gevolg is van diabetes. Virginie verliest zo haar compagnon de route, maar ze behoudt haar werkijver: ze blijft schrijven en beslist om grote reizen te maken. En ze begint zich toe te leggen op romans. Ze schrijft onder andere over de natuur, erfelijkheid, het onderwijs, vrouwenemancipatie, opvoeding. In 1892 ontvangt ze de Vijfjaarlijkse prijs voor Nederlandse letterkunde.

In 1911 verschijnt *Een revolverschot*. Een psychologische thriller, en een moekerslag. Het is haar meest emotionele werk tot dan toe. Op haar 75ste. In de roman volgen we Marie, die met haar tien jaar jongere zus Georgine in het fictieve dorp Vroden woont. Marie wordt halsoverkop verliefd op hun overbuurman, de populaire muziekdocent Luc Hancq, maar ontdekt dat Luc eigenlijk op Georgine valt. Hij geeft de zussen een revolver en schietlessen, zodat ze zichzelf kunnen verdedigen. Het zal fataal aflopen.

De eenvoud van die plot doet me telkens opnieuw lachen. Zo simpel kan het dus zijn. Dit is het raamwerk waarbinnen een hele wereld wordt opgeroepen. Wat Loveling vervolgens doet, is geniaal. Canonwaardig.

Neem nu Marie: op het eerste gezicht is het een kleinzerig personage dat haar zus niks gunt. Maar Loveling neemt ons mee in haar verhaal, en hoe beter we haar leren kennen, hoe duidelijker we voelen dat Marie met de rug tegen de muur staat. Ze is ervan overtuigd dat Luc haar allerlaatste kans op de liefde is. Hij, en alleen hij, is haar ultieme hoop op een eigen leven. Als die hoop verkruiemt, neemt ze steeds vaker haar toevlucht tot droombeelden. Haar fantasie moet haar behoeden voor de realiteit.

Marie verlangt en fantaseert; als lezer zie je hoe de realiteit omgebogen wordt. In haar dromen krijgt ze een relatie met Luc, en samen met haar, verlies je uit het oog wat echt is en wat niet.

Loveling schreef met *Een revolverschot* een ode aan het verlangen, zij het in een pijnlijke, smerige vorm. Marie is vaak giftig jaloers op haar zus – en op andere vrouwen. Ze is op zoek naarvestiging, ze wil gezien worden. *Een revolverschot* zou je kunnen lezen als een verhaal over het verlangen naar een man, maar zo begrijp ik het niet: dit boek gaat in essentie over een verlangen naar identiteit. Loveling schrijft over een ontheemd personage dat op zoek is naar een plaats voor zichzelf in deze wereld.

De eenvoud van de plot doet me telkens opnieuw lachen. Zo simpel kan het dus zijn. Dit is het raamwerk waarbinnen een hele wereld wordt opgeroepen

Een revolverschot heeft bij momenten iets van een gothic novel. Maries gedachten worden steeds donkerder en dat geldt ook voor het dorp en het huis dat ze met haar zus deelt. Haar fantasie en kwellen haar. De tuin die eerst liefelijk is, wordt dreigend. De kerktoeren wordt een griezelige figuur in de nacht. “Het was buitengewoon duister, de kerk stond daar, nauw zichtbaar voor haar, die er al de bijgebouwen en uitsprongen van kende, zwarte wolken dreven door ’t ruim, geen kruiske dat zich van de grond aftekende, geheimzinnig fluisterde ’t gebladerte van de keerspopulieren en, hoe vertrouwd zij ook, van jongs af aan, met die geruchten was geweest, toch maakten ze haar soms zenuwachtig, en deden zij de onberedeneerde angst ontstaan die dood en graf teweegbrengen; ze waren als de klaagstemmen van onzichtbare, gefolterde geesten onder de bomen zwevend ...”

KWELLINGEN

“De beelden, de gebeurtenissen namen in Marie’s ontredderde fantasie vergrote evenredigheden aan, overdrijving op overdrijving lag op haar lippen.” Het is altijd bijzonder wanneer je jezelf herkent in een boek. En al helemaal wanneer het gaat over je meest kwetsbare en complexe emoties. Dat dit dan ook nog eens gebeurt dankzij een boek van 114 jaar oud, vind ik wonderlijk. Ikzelf was, net als Marie, altijd al een fantast en een ‘overdrijver’. Ik heb vaak het gevoel dat mijn leven één lange versmelting is van realiteit en fantasie – als mens en als actrice.

Realiteit én fantasie hebben mijn persoonlijkheid gevormd en vormen

die nog steeds. Af en toe kom ik, net als Marie, op een punt waar de vraag zich opdringt: hoe gevaarlijk is fantasie? Waar ligt de grens? Ga ik hier te ver? En hoe schakel ik terug, van verbeelding naar realiteit? Precies over die vragen schrijft Loveling. Haar hoofdpersonage gaat te ver en raakt alles kwijt: haar geliefde, haar zus en zichzelf. De wereld van verbeelding en fantasie is in dit boek geen heilzame plek, en precies dat heeft mij diep geraakt.

Marie is onder mijn vel gekropen. Dat heeft alles met de taal van Loveling te maken: die is beklemmend, beeldend en psychologisch raak. Al lezend zag ik een film op mijn netvlies. Ik zie het dorp. Ik begrijp Marie. Ik wil een film maken waarin ik het donkere dorp en Lovelings complexe personages in een broeierige zomer laat figuren. Ik wil Marie, die verdwaalt in haar gedachten en geobsedeerd raakt, tot leven wekken.

“Men ziet het niet, men geeft zich eerst geen rekenschap van wat men voelt, maar ondergaat iets onbehaaglijks, drukkends, iets wat men van zich zou willen weggagen als de zogenoemde ‘donderbeestjes’, vergezellers van dompe hitte, voorboden van storm, die, duizendvoudig in getal, de huid prikkelen en de mens kwellen op zulk een stond.”

PASSIONEEL

En dus schrijf ik aan een filmscenario dat is gebaseerd op *Een revolverschot*. Hiervoor ging ik graven in Lovelings leven en vond tot mijn verbazing een indrukwekkend rationele figuur – streng, gereserveerd, gedisciplineerd. In niets is zij de auteur die ik me had voorgesteld bij het lezen van het boek. Het maakt *Een revolverschot* alleen maar spannender.

Ik zou zo graag aan haar vragen: waarom schreef je dit boek? Waarom op dát moment in je leven? Hoe stond je tegenover liefde en relaties? En ging je, net zoals Marie, vaak te ver? Was je iemand die gekweld werd door schuldgevoelens? Je hebt een paar keer gevoels gekoesterd voor een man, lees ik – heb je ze jezelf toegestaan? Of was je ook toen ‘gedisciplineerd’, schermde je je af? Of was het allemaal heel erg chaotisch en pijnlijk en existentieel? Schreef je *Een revolverschot* om komaf te maken met de mannen in je leven? Of heeft dit allemaal bitter weinig met mannen te maken en is dit eigenlijk een afrekening met je zus? Waren jullie dan toch rivalen? Was je jaloers op haar? Of is Georgine, de zus uit het boek, eigenlijk Virginie? En is Marie Rosalie? Waarom maakte je Marie zo beangstigend, naar het einde toe? Had je ontzag voor wat je bang maakte? Of waren het de emoties, waren het verlangen en jaloezie die je bang maakten? Of was het allemaal een pak eenvoudiger en zijn al deze vragen simpelweg mijn projectie? Is dit gewoon een verhaal dat je oppikte toen je in Gent op een terras een wijntje dronk en dacht: “Amai, ik heb echt zin om eens

KANTL-canon

Een hele zomer lang besteedt *De Standaard der Letteren* aandacht aan de canon van 2025 van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (KANTL). Elke week schrijft iemand over een van de nieuwe titels in die lijst van 50 klassiekers.

Charlotte De Bruyne (1990) is actrice. Ze speelt en maakt theater bij Ontroerend Goed. Op het scherm was ze recent te zien als Eva in de film *Het smelt* en vertolkte ze de rol van Juliet in de gelijknamige televisiereeks.

een passionele thriller te schrijven”? Dat zou ook kunnen. Maar dat geloof ik niet.

Dat ik Virginie Loveling nog niet kende, vind ik, zeker als Gentenaar, een kleine schande. Ja, dat vreemde grijze overheidsgebouw aan het Sint-Pietersstation draagt haar naam, maar verder? Ik begrijp niet dat we onze belangrijke schrijvers zo kunnen vergeten. Loveling werd in 1900 benoemd tot ridder in de Leopoldsorde. Om haar te eren trok in 1912 een optocht door Gent, met aan de kop Virginie zelf, in een koets. Er werd nadien een dansfeest georganiseerd op de Kouter, iedereen was welkom. De uitnodiging begon met de woorden: “Gentenaars, vlagt en viert feest op 28 april ter eere van uwe beroemde stadsgenoote.”

Ze was een groots figuur. Ze ondersteunde haar neef Cyriel Buysse in zijn schrijverschap. Dat we allemaal zijn naam kennen en niet de hare is absurd. Ze liggen naast elkaar begraven op de Westerbegraafplaats – ga er langs, het is een prachtige plek. Ik kom jullie daar dan tegen.

3 vragen aan Charlotte De Bruyne

Welk fragment raakt jou in het bijzonder?

De passage waarin Trientje, de dienstster in huis, aan Marie zegt dat Luc Hancq slechts aandacht voor haar heeft, omdat ze “de hond van ’t hof is”. Ongelofelijk. Zo onbedoeld beledigend. Er zouden petjes gemaakt moeten worden met daarop “De hond van ’t hof”.

Welk boek mis je in deze canon?

Het is recent geschreven en dus komt het nog niet in aanmerking, maar ik ben zeker dat Anjet Daanjes *Het lied van ooievaar en dromedaris* ooit in de canon wordt opgenomen. Het is een van de rijkste boeken die ik ooit las, het soort boek dat je na het lezen onmiddellijk opnieuw wil lezen. Ik was triest toen ik het uit had.

Is er nog een boek uit deze canon dat je zou willen aanraden?

De avonden van Gerard Reve. Ik ben het onlangs met tegenzin beginnen te lezen, want ik zat vol vooroordelen over dat boek. Ik dacht dat ik de hele rit lang een betweterig mannetje zou moeten aanhoren. En dat bleek helemaal zo: wauw, zó goed, zo aanstekelijk, zo grappig, zo intriest. Geniaal.